

ADALET REFORMU İÇİNDE HUKUKÇULARIN YETİŞTİRİLMESİNDE KLİNİK EĞİTİM ZORUNLULUĞU VE KLİNİK EĞİTİM ANLAYIŞI*

*Yrd.Doç.Dr. B. Caner HACIOĞLU***

I. GİRİŞ

Ülkemizde adalet hizmetlerinin yerine getirilmesinde etkinlik ve verimliliğin sağlanması bakımından Türk Adalet Sistemimizin kurum ve kuralları üzerinde çağa uygun rasyonel bir anlayışla değişikliklerin yapılması çabaları süre gelmektedir. Türk Adalet Sisteminin mekan, araç, gereç vb. gereksinimlerinin modernize edilmesinin yanı sıra, asıl sistemi çalıştıran ve önemli unsuru olan insan unsuru ihmal edilmemelidir.

Adalet hizmetlerinin yerine getirilmesinde insan unsurunun rolü diğer kamusal hizmetlerde olduğundan çok daha önemlidir. Ülkemiz açısından duruma bakıldığında “Adalet Reformu” yapılmasında zorunluluk bulunmaktadır. Adalet sistemimizdeki kurum, kuruluş, kural, personel, araç ve gereç eksiklikleri ile ilgili sorunların büyük boyutlarda olduğu göz önüne alındığında bu eksikliği gidermede ve dengelemede insan unsuruna daha fazla görev düşmektedir. Ülkemizde adalet hizmetlerini yerine getirenler bu konuda çok özverili olarak çalışmaktadırlar. Bu nedenle “Adalet Reformu” içinde Türk Adalet Sisteminde görev yapanlara nitelik kazandırılması ve çağın getirdiği yeni uyumsuzlukların muhtevasına uygun olarak uyumsuzlukların çözümünde gerekli “uzman hukukçu” gereksiniminin karşılanması için gerek meslek öncesi gerekse meslek içi eğitimin niteliğinin yükseltilmesi başlıca hedef olmalıdır.

Kuşkusuz, hukuk eğitiminin kalitesinin yükseltilmesinde çeşitli unsurlar birbirleriyle bağlantılıdır. Bu sebeple meselenin hizmet öncesi ve hizmet içi

* Yeditepe Üniversitesi tarafından 18-19 Haziran 2001’de düzenlenen “Hukuk Eğitiminin Geleceği ve Adalet Reformu İçinde İnsan Kaynakları” konulu uluslararası kollokyumda sunulan tebliğ metnidir.

** A.Ü. Erzincan Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Usul Hukuku Öğretim Üyesi.

eğitim bakımından incelenmesi gerekmektedir.

Hizmet öncesi veya meslek öncesi eğitim; ÷lkemizde Hukuk Fak÷lteleri, Adalet Meslek Yüksekokulları ve Adalet Meslek Liseleri tarafından yüksek lisans, lisans ve önlisans eğitim düzeyinde yürüt÷lmektedir. Hizmet içi eğitim ise Adalet Bakanlığı, Barolar ve ilgili kurumlarca yürüt÷lmektedir. Ülkemizde bu kurumlar arasında yeterli düzeyde işbirliği bulunmamaktadır.

II. HUKUK EĞİTİMİNİN ADALET REFORMUNUN AMACINA UYGUN OLARAK PLANLAMASI VE YÜRÜTÜLMESİ

Adalet hizmetlerinde hukukçu olarak görev alacak kişilerin yetiştirilmesi planlanırken amaca yönelik bir planlamanın yapılması gerekir. Bu planlamanın, hukukçunun yerine getireceği görevleri ve görevin gerektirdiği “rol”leri tam olarak yerine getirecek düzeyde kaliteli bir temel hukuk eğitimini amaç edinmesi gerekir.

Meslek öncesi ve meslek içi eğitimin bu amaç doğrultusunda planlamanın yapılması, eğitimi sağlayacak kurum ve kuruluşların bu amaca yönelik teşkilatlanması ve kurumlar arasında işbirliğinin sağlanması ve kurumlarda görev alacakların amaca yönelik eğitim faaliyetlerini sürdürmeleri gerekir.

III. HUKUK EĞİTİMİNİN GENEL HEDEFLERİ

Hukuk eğitiminin temel hedefleri de bu amaç çerçevesinde planlanmalıdır. Hukuk eğitiminin temel hedeflerini çeşitli bakımlardan sınıflandırmak mümkündür. Kanaatimizce, bu genel hedefler şunlar olmalıdır:

Hukukun temel prensiplerini kavramak,

Hukuksal kurumları ve terimleri kavramak,

Hukuksal kaynakları kavramak,

Hukuksal ihtilafları (sorunları) zamanında tespit etmek doğru ve adil çözüme yeteneğini kazandırmak ve geliştirmek.

Bu genel hedeflere ulaşımda kullanılacak eğitim metotları ve araçları farklı olabilir. Bu eğitim metotlarının arasında en önemlisini teşkil ettiğine inandığımız klinik eğitim metodunun benimsenmesi gereklidir.

IV. KLİNİK EĞİTİM ZORUNLULUĞU

Hukuk fak÷ltesi öğrencilerinin büyük çoğunluğu mezuniyet sonrası avukatlık, hakimlik ve savcılık mesleğini tercih etmektedirler. Bu yöneliş öğrencilere mesleki formasyonu kazandırmaya yönelik bilgi ve tekniklerinin öğretilmesi, konuşma ve yazma yeteneklerinin geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır.

V. KLİNİK EĞİTİM

Klinik eğitim, mesleki formasyon ve mesleki etik değerlerin kazandırılması amacıyla yönelik deneysel ve uygulamalı bir eğitimidir.

Klinik eğitim modelinde eğitim; teorik derslerde öğretilen esaslar ve bilgilerin bu kez özel bir öğretim üyesi ya da elemanının gözetiminde “iş başında eğitim” esasına dayalı olarak öğrenciler tarafından bizzat “yaşayarak ve yaparak” yürütülür.

Bu klinik eğitim metodunda hukuk metinlerini kaleme alma (dava dilekçesi, iddianame, mahkeme kararları, savunma dilekçesinin yazılması) mahkeme dosyalarının incelenmesi, duruşma yönetme, duruşma avukatı, savcı, hakimlik gibi mesleklerin rollerini üstlenme, etik değerlerin öğrenimi, meslek deontolojisinin öğretilmesi, adalet sistemini oluşturan kurumları (polis, savcılık, mahkemeler, cezaevleri) inceleme, sorgulama, delil sunma ve delil tartışılması, dava taktikleri gibi hususlar öğretilir. En önemlisi de usul diyalektiğinin öğrenciye kazandırılmasıdır.

Bu şekilde meslek pratiğine yönelik tüm konuların öğretilmesi amaçlanmaktadır. Salt teorik eğitim yeterli değildir. Teorik eğitim klinik eğitimle tamamlanmalıdır.

Teorik ve klinik eğitim aynı müfredat programı içinde yürütülür. Bu şekilde, öğrenci teorik, entelektüel ve mesleki formasyona sahip olarak mezun olacaktır.

VI. KLİNİK EĞİTİM METODUNDA ÖRNEK ÇALIŞMA OLARAK FARAZİ MAHKEME

Klinik eğitim metodunda yürütülen en önemli örnek çalışma farazi mahkeme esasına dayalı olarak yürütülen çalışmalardır. Farazi mahkeme çalışması, öğrenciyi uygulamaya yönlendirme ve yöneltmeyi, derslerdeki soyut kavram, kural ya da kurumları somutlaştırmayı sağlamak için, öğretici tarafından gerçeğe en yaklaşık biçimde hazırlanmış davaların yargılmasının yapıp hükme bağlandığı mahkeme çalışmasıdır.

Bu tür çalışmalarda amaç öğrenciye usul diyalektiğini, rol üstlenmeyi ve en iyi biçimde tezini savunma yöntemlerini öğretmektir.

Adaletin sağlanmasında, özellikle ceza adaletinde maddi gerçeğe ulaşmada, tez-antitez ortaya konularak bir senteze ulaşılması gerekir. Usul diyalektiği iddia-savunma ve hükümden oluşur. Hükme (senteze) ulaşmada, yargılama sürecinde sürekli tez ve antitezin birarada buluşmasını gerektirir. Diyalektik yöntemin kazanılacağı yer fakültelerdir. Fakülteler bunu bahsettiğimiz klinik eğitim metodu içinde yürütmelidir.

Farazi mahkeme çalışmasında öğrenciye ilk etapta iddialarını kolay sa-

vunabileceği bir olay verilir. Usul diyalektiği içinde davaya hazırlanmaları için ön çalışma yapılır. Ön çalışmanın sonunda duruşma yöntemi içinde davanın yargılanması yapılarak hükme bağlanır.

SONUÇ

Türk Adalet Reformu içinde yapılacak çalışmaların en önemlilerinden birisi olarak gördüğümüz “nitelikçi hukukçu” yetiştirme alanında meslek öncesi ve meslek içi eğitim kurumlarının bir bütün olarak ele alınıp, Türk Adalet Reformu amacına uygun olarak planlanması, eğitimi sağlayan kurumlar arasında işbirliğinin geliştirilmesi ve hukuk fakültelerinde klinik eğitim metodunun benimsenmesi gerektiği kanaatindeyim.